

ARTICULUS III.

Quæ qualisque unio inter animam et corpus intercedat.

259. Ex demonstrata superius propositione, enuntiante animam rationalem esse formam corporis substantialem, eique totam præsentem toti et singulis partibus, logicè concluditur corpus et animam inter se intime uniri et copulari. Quænam autem et qualis sit hæc unio, accurate explicandum modo est: quod ut melius pateat, recolendæ sunt alibi traditæ notiones unionis moralis et physice, hujusque sive pure extrinsecæ, sive intrinsecæ, quarum postrema in unionem continuitatis et compositionis substantialis (1), hæc vero in personalem, et naturalem, et postrema rursus in unionem mixtionis et informativam, seu propriam actus et potentie dispescitur (2). Ad aliquod ex istis unionis generibus jure revocaveris unionem localem, virtualement et substantialem, quas alii hæc in re distinguunt: prior enim est pure extrinsecæ, quod ipsam rerum unitarum substantiam non attingit, utpote quæ consistit in eo, quod duo vel plura mere se tangant, vel sint in eodem loco. Virtualis autem ad eandem externam, vel ad moralem, vel ut summum ad accidentalem pertinet, quia viget inter ea, quæ virtute solum fiunt unum, nempe agendo, vel patiendo, vel viribus suis ad eundem effectum concurrendo. Jam vero

(1) *Compositionis substantialis*, inquam, quia interdum unio *compositionis* dicitur ea, quæ ex pluribus ordine quodam secundum aliquam unam formam aut figuram conjunguntur, sicut fit in lapidibus, lignis cæterisque partibus domum efficiuntibus.

Vide S. Thom., 3 p. quest. 2, art. 1; *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 56. *Ex hoc autem.*

(2) Vide *Cosmolog.* num. 160, pag. 617, 618, ubi rationes hæc descriptæ sunt, si unionem personalem et hypostaticam excipias, quarum definitiones ex lapsu calami in unum confuse reperiuntur. Unio itaque hypostatica est ea, per quam natura aliqua, plena et integra secundum essentiam, unitur persone: quo pacto humanitas in Christo Domino unita est Verbo divino. Unio naturalis est ea, per quam ex diversis principiis una integra et completa natura secundum essentiam existit.

Varie species
unionis.

quicumque admittat animam esse formam corporis substantialem, fatebitur procul dubio unionem illius non esse accidentalem, sed substantialem, nec mixtionis, sed informativam seu propriam actus et potentie (1).

§ I.—UTRUM UNIO SUBSTANTIALIS ANIMÆ RATIONALIS CUM CORPORE SIT NATURALIS ET PERSONALIS.

Ut ergo quid nomine hujusmodi unionis substantialis intelligamus, absque ambiguitate declaremus, non enim desunt qui eam voce tenuis tueantur, re denegent, sit

260. PROPOSITIO 1.^A Unio animæ cum corpore est non solum personalis, sed etiam naturalis, ac proinde vere ac proprie substantialis, talis videlicet ex qua una duntaxat existat persona unaque natura, et una per se ac simpliciter substantia composita, homo.

Propositio habet tres partes, quarum prima est hæc: *Unio animæ cum corpore est personalis, seu ex qua existat una sola persona.* Ubi ante omnia noto hic unionem *personalem*, ut ex ipsa thesicos enuntiatione liquet, non sumi pro unione *hypostatica*: unio enim hypostatica proprie est illa, per quam persona assumit, ac sibi unit naturam aliquam completam extraneam; ejusque exemplum unicum habetur in unione Verbi divini cum humanitate. Cæterum pars hæc est contra Cartesium (2)

Unio animæ
cum corpore
est personalis,
quævis
non hypostatica;

(1) Vide S. Thom., *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 56.

(2) «De cela même que je connais avec certitude que j'existe, et que cependant je ne remarque point qu'il appartienne nécessairement aucune autre chose à ma nature ou à mon essence si non que je suis une chose qui pense, je conclus fort bien que mon essence consiste en cela seul que je suis une chose que pense, «ou une substance dont toute l'essence ou la nature n'est que de penser» (addition au texte latin). Et quoique peut-être, on plutôt certainement, comme je le dirai tantôt, j'ais un corps auquel je suis très étroitement conjoint; néanmoins, pour ce que d'un côté j'ai une claire et distincte idée de moi-même, en tant que je suis seulement une chose qui pense et non étendue, et que d'un autre j'ai une idée distincte du corps, en tant qu'il est seulement une chose étendue et qui ne pense pas, il est certain que moi «c'est-à-dire mon âme, parla quelle je suis ce que je suis» (Id. addition), est entièrement et véritablement distincte de mon corps, et qu'elle peut être ou exister sans lui». Ita Cartesius in

et omnes illos (1), qui ad subjectum proprium expressum per pronomen *Ego* tantum referunt operationes et affectiones solius spiritus aut animæ rationalis (2).

Probatum jam propositio. Unio animæ cum corpore est vere personalis, si uni eidemque subjecto tribuantur sive quæ ad animam, sive quæ ad corpus spectant. Atqui ita se res habet. Ergo...

Major constat ex significatione vocis personæ vel suppositi, quæ tandem exprimit subjectum actionum et passionum et quorumcumque prædicatorum cujusvis naturæ (3).

Minor vero probatur a) ex communi omnium consensu. Nam persona cujuslibet exprimitur per pronomen *Ego*. Atqui pronomen *Ego* habetur, et dicitur ab omnibus subjectum prædicatorum, quæ verificantur sive ratione animæ, sive ratione corporis, quod profecto fieri non posset, si et anima et corpus distincta essent supposita. Ergo... Sane verissime dicimus: *Ego cogito, Ego volo, Ego Philosophiæ operam do*, etc.; quæ propositiones veræ non possunt esse nisi ratione animæ, seu nisi anima pertineat ad personam meam: dicimus etiam verissime ac proprie: *Ego* (idem qui intelligo) *vulneratus sum, Ego in media platea corruo, Ego sedeo, capite doleo, aegroto*, etc.; quæ prædicari non possunt de me, nisi propter corpus, neque attribui *mibi ipsi, qui cogito*, nisi corpus et anima in me constituent unum subjectum, vel sint unius personæ.

Confirmatur, quia si ex eo solum, quod vestis v. g. tua comburatur, aut madescat, vel calcei lacerentur, diceret: *Ego cremor, madesco, discerpor*, ridereris procul dubio, neque ob aliud, nisi quia alterum est suppositum tuum et alterum vestis et calceorum, nec ad te proprie pertinent actiones vel passiones solius vestis vel calceorum.

β) Idem aperte demonstratur ex testimonio conscientie. Quisque enim experitur evidentissime corpus esse *suum*, animam esse *suam*, nec solum tamquam aliquid extraneum

Meditatione 6.^a in gallicum sermonem translata, quam versionem ipsemet approbavit, additis quibusdam, quæ virgulis notantur, et desiderantur in textu ipsius latino, prout refert L. Aimé Martin in sua edit. opp. Cartesii, præfat. pag. III, col. 2, Parisiis 1842.

(1) Vide apud Liberatore, *Composito umano*, cap. 1, art. 2.

(2) Vide S. Thom. 1 p. quest. 75, art. 4.

(3) Vide *Ontolog.*, num. 286, pag. 833 seqq.

a se possessum, sicut dicit pecuniam aut domum esse suam, sed tamquam aliquid intimum sibi et ad sui constitutionem spectans.

γ) Confirmatur ex doctrina Ecclesiæ; quia simili modo probatur ex SS. Litteris ac traditione unitas personæ in Christo Domino, siquidem uni eidemque subjecto, Verbo divino, tribuuntur, sive quæ ad naturam Dei, sive quæ ad naturam hominis, corpus et animam, spectant, ut videre licet apud Theologos. Id quod præclare luculenterque exprimit Symbolum Athanasianum: *Perfectus Deus* (Jesus Christus D. N.), *perfectus homo, ex anima rationali et humana carne subsistens... Nam sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus* (1); non quidem ratione unionis naturarum in Christo, fides enim docet illas esse impermixtas; sed ratione personæ. Unde egregie S. Vincentius Lirinensis: *In homine aliud caro, aliud anima, sed unus idemque homo* (2). Et Pseudo-Athanasius: *Homo vero una persona et unum animal est, ex spiritu et carne compositum, ad cuius similitudinem intelligendum est Christum unam esse personam, non duas* (3).

Quid? quod ipsemet Cartesius, secum aperte pugnant, doctrinam hanc fatetur. «Docet etiam: natura, inquit, per istos sensus doloris, famis, sitis, etc., *me non tantum adesse meo corpori, ut nauta adest navigio, sed illi artissime esse conjunctum, et quasi permixtum, adeo ut unum quid cum illo componam; alioquin enim cum corpus leditur, ego, qui nihil aliud sum, quam res cogitans, non sentirem ideo dolorem, sed puro intellectu læsionem istam perciperem, ut nauta visu percipit, si quid in navi frangatur; et cum corpus cibo vel potu indiget, hoc ipsum expresse intelligerem, non confusos famis et sitis sensus haberem. Nam certe isti sensus sitis, famis, doloris, etc., nihil aliud sunt, quam confusi quidam cogitandi modi, ab unione et quasi permixtione mentis cum corpore exortix* (4). Si *Ego* sum tantum *anima cogitans*,

(1) Vide Breviarium, vel apud Denzinger, num. 137.

(2) Vincent. Lirin. *Com. 1*, cap. 13.

(3) *De Incarnatione Verbi*.

(4) Cartes. *Medit. 6.^a* in textu latino, quæ sententia non nihil mutata reperitur in versione gallica, quam modo inuimus, facta a Duce Luynes Parisiis anno 1647.

ut superius scripsit, et hic repetit Cartesius, quomodo ita arctissime conjunctus sum corpori, ut *Ego ipse sentiam experimentaliter ut meas*, affectiones corporis, et non tantum speculative cognoscam id, quod in corpore geritur? Verum nihil mirum, quod secum pugnet funestissimus ille vir, tantorum in Philosophia parens malorum. Cæterum persona humana ex unione materiæ ac formæ resultans ejusque perennis identitas, licet per actum conscientiæ nobis vere innotescat, quemadmodum alibi contra Herbertum Spencer notatum reliquimus (1), absurde tamen dicitur a Locke personæ humanæ identitatem in conscientia sitam esse (2).

Itemque
naturalis, sive
quatenus
ex unione
resultat una
natura.

Probatur secunda pars: Unio animæ cum corpore est naturalis seu talis, ex qua una resultat natura. Est contra eos, qui nolunt agnoscere in homine vel animali operationes communes *conjecti* vel compositi, sed tantum aut animæ solius, aut corporis.

Probatur autem 1.º Natura est principium operationis. Atqui ex unione animæ cum corpore resultat principium operationum, quæ neque ab anima sola effici possunt, neque a sola materia, vegetationis nempe et sensationum, quas jam alibi demonstravimus esse operationes organicas seu compositi (3). Ergo...

Prob. 2.º a priori. Omne esse specificum est natura quædam seu principium consentaneum operationum. Atqui ex unione animæ rationalis cum corpore existit in composito novum esse specificum communicatum materiæ ab anima rationali, ut in primo hujusce capituli articulo vidimus. Ergo unio animæ rationalis cum corpore naturalis est.

Prob. 3.º ex præcedenti parte. Certum enim est animam rationalem experiri *ut suas* affectiones corporeas, v. g. dolorem. Atqui hoc impossibile est explicare, nisi ex anima et corpore exurgat unum aliquod commune principium seu natura hujusmodi affectionum Ergo...

Utraque hæc pars propositionis dilucide traditur a S. Thoma: *Ex anima et corpore, inquit, constituitur in unoquoque*

(1) Vide *Psycholog.* vol. 2.um, num. 294, pag. 965.

(2) Vide *Ontolog.* num. 289, pag. 844, 845.

(3) Vide *Psycholog.* vol. 1.um, num. 162, pag. 712; num. 195, pag. 827 seqq.

nostrum duplex unitas, naturæ et personæ. Naturæ quidem, secundum quod anima unitur corpori, formaliter perficiens ipsum, ut ex duobus fiat una natura, sicut ex actu et potentia vel materia et forma... Unitas vero personæ constituitur ex eis, in quantum est unus aliquis subsistens in carne et anima (1).

In alio sensu potest etiam dici unio animæ cum corpore naturalis, quatenus videlicet peragitur ex ipsa naturæ vi atque instituto tamquam fructus generationis naturalis: anima est enim complementum, quod materia sufficienter disposita et præparata in alio vivente postulat; corpus autem est subjectum, quod anima requirit ad exercendam evolendamque totam suam virtutem. Neque enim anima potest virtutem sentiendi et vegetandi actu et formaliter habere, nisi unita sit corpori, quia hæc sunt potentiæ organice, quæ in anima separata non possunt esse, nisi radicaliter; ut autem actu dimanent ab animæ substantia, postulant subjectum vel corpus organicum. Immo vero ipsum intellectum, quamvis inorganicum, exercere non potest anima in præsentis statu vitæ, nisi dependenter a corpore, non quidem tamquam ab organo et intrinsece, sed extrinsece atque inchoative ab organo, ideoque etiam ad ipsas intellectiones aliquo modo requirit unionem cum corpore (2). Itaque unio animæ et corporis est in bonum utriusque.

Tertia pars propositionis: Unio animæ cum corpore est vere substantialis, ex qua nimirum resultat una per se ac simpliciter substantia composita, homo. Est contra quosdam recentiores Philosophos catholicos, qui, distinguentes inter naturam et substantiam, concedunt quidem ex anima rationali et corpore constitui posse unam naturam, non vero unam substantiam (3). Potest quidem una natura composita constitui, quia sunt operationes, vegetativæ nempe ac sensitivæ, ad quas eliciendas nec anima nec corpus singillatim sufficit, sed requiritur utriusque consortium et concursus (4); non autem

sive quatenus
prædicta
unio est opus
naturalis
virtutis et actus

Unio denique
animæ est
vere sub-
stantialis.
Sententia
quorundam
recentiorum
circa unionem
animæ ac
corporis
describitur,

(1) S. Thom., 3 p., quæst. 2, art. 1, ad 2.um

(2) Vide *Psycholog.* vol. 2.um, num. 11, pag. 70 seqq.; num. 17, pag. 98 seqq.

(3) Vide *Ontolog.* num. 282 seqq., pag. 823 seqq.

(4) Vide cl. P. Palmieri, *Anthropol. thes.* 1, part. II, pag. 266, 267; et thes. 3, part. 2, pag. 297, 298, et 301.

una substantia, quia ex unione animæ cum corpore non habetur unum esse realitatis seu una diuntaxat realitas (1), sed quæ conjuncta sunt remanent vere duæ realitates, immo duæ substantiæ cum suis propriis essentiis et existentis (2), quæ quidem completæ atque integræ sunt in ratione substantiæ, et incompletæ solum in ratione naturæ (3). Vocatur nihilominus jsta unio substantialis, quia per illam ex anima et corpore resultat una natura. Porro unitas hujusmodi naturæ vel substantialis duplex esse potest in prædictorum scriptorum sententia: altera *coordinatorum*, altera *subordinatorum*. Unitas vel unio coordinatorum obtinet, cum ea quæ uniuntur, se mutuo ex æquo perficiunt, ut accidit in cloro et auro, constituentibus clorum aureum, in oxygenio et hydrogenio, cœuntibus ad formandum acidum sulphuricum, et generatim in omnibus mixtionibus substantialibus vel corporum simplicium combinationibus. Unio subordinatorum existit, cum ea quæ uniuntur pertinent ad diversum ordinem, et unum se habet ut perfectibile, alterum ut perficiens et elevans illud ad participationem perfectionis suæ, et sic speciem totius determinans. Inter hæc duo genera unionum id interest, ex mente istorum scriptorum, quod in unione coordinatorum nulla detur pars, quæ rationem habeat formæ, in unione autem subordinatorum pars perficiens ac determinans speciem vocetur forma; pars vero perfectibilis, materia vel subjectum informationis (4). Quæ doctrina, utpote traditionalem Scholasticorum sententiam impugnans, verborumque ipsorum germanum sensum periculosissime in alienum, eumque prorsus inauditum, pervertens, quamquam sua sponte concidat ex hactenus probatis, rejicienda nominatim videtur esse.

et refutatur.

Prob. 1.º Ex unione animæ cum corpore, fatentibus ipsis adversariis, existit una natura composita. Atqui impossibile est ex duabus realitatibus actu existentibus, seu suam

(1) Id., *Antropol.*, thes. 1, pag. 268.

(2) Id. *ibid.*, thes. 3.^a part. 2, pag. 209.

(3) Id. *ibid.*, thes. 3.^a part. 1.

(4) Palmieri, *Cosmolog.*, thes. 19, pag. 138; et *Anthropol.*, thes. 11, 2.^a pars, pag. 77, et thes. 16; *Anthropol.*, thes. 3, pag. 301. Cfr. *Ontologia* nostra, num. 282, pag. 823 seqq.

actualem multipliciter retinentibus, unam existere naturam. Ergo aut neganda est una natura, ex anima et corpore resultans, aut asserenda una per se ac simpliciter substantia. **Minor** fusc probatam reliquimus in *Ontologia* (1).

Prob. 2.º Animus humanus, ut in præcedenti propositione probanda dicebam, vere *ut suas* experitur impressiones et affectiones varias corporis. Atqui intelligi non potest, quo pacto anima experiat *ut suas* affectiones, nisi sui ipsius vel alicujus secum quodammodo identificati per unionem, qua unum quiddam cum eo facta sit. Ergo anima ita corpori unitur, ut unum per se ac simpliciter efficiat. **Minor** per se satis patet, ac declaratur amplius ex discrimine inter cogitationem speculativam rei cujuslibet et experientiam reflexam sui ipsius suarumve affectionum. Prior enim cognitio exhibet subjectum suum quodlibet consideratione abstracta et præcisa, unde etiam proprium subjectum ejusve affectiones refert reflexione pure ontologica, quasi esset objectum penitus alienum a subjecto cogitante; experientia vero suarum affectionum exhibet illas reflexione psychologica, tamquam aliquid *sui melius*; at affectiones corporis non potest anima per hujusmodi reflexionem testari ut aliquid *sui melius*, nisi corpus habeat cum anima identitatem aliquam, vel unum quoddam et idem constituat.

Prob. 3.º Nihil potest alteri unione sua speciem tribuere, nisi unum cum eo efficiatur. Atqui proprium est animæ rationalis speciem tribuere corpori, est enim substantialis forma illius. Ergo anima cum corpore unam substantiam componit.

Minor supra demonstrata est in primo hujusce capituli articulo. **Major** probatur, quia quod alteri unione sua speciem tribuit, non specificat illud agendo in ipsum, sicut v. g. Deus specificat res omnes, quas efficit, producendo in illis actum certæ speciei; valde enim discrepant actio unius in aliud et unio unius cum alio, quarum prima est causalitas causæ efficientis, et altera causæ formalis ac materialis (2); sed specificat per intimam sui communicationem, qua remanet illud transformatum, et in certa specie constitutum. Hoc

(1) Vide *Ontolog.*, num. 283, pag. 826 seqq.; num. 285, pag. 830.

(2) Cfr. *Cosmolog.*, num. 161, pag. 621 fin.

ergo locum habet in unione animæ cum corpore. Jam vero specificatio hæc non ita fit, ut anima constituat corpus in sua ipsius specie, quia profecto corpus non efficitur anima; sed ita ut ex anima et corpore resultet aliquid tertium certæ speciei, quæ nec est ipsa species animæ, nec species, quam materia vel corpus ante unionem habebat, sed alia nova species distincta. Atqui hoc est absurdum et intelligibile est, nisi dicamus tertium hoc determinate speciei esse unam vere substantiam; tum quia una species unam importat entitatem tum quia si remanent adhuc anima et corpus duæ vere realitates non *unificatæ*, remanent vere in sua specie, ac proinde non conflabunt unam speciem, sed erunt duæ species rerum intime præsentium, fere sicut corpus et angelus, eidem præsens et cum eo penetratus, unde etiam corpus nullatenus poterit dici in sua entitate transformatum, nec ex unione cum anima vere acquirit ipsum novas proprietates, sed tantum existent in loco, ubi est, quædam phænomena ab anima ibi præsentem procedentia. Ergo ut hæc et alia id genus incommoda vitentur, necesse est dicere animam et corpus esse *unificata*, quatenus una ex illis vere substantia efficiatur (1).

Confirmatur demum hæc pars propositionis, quia nisi admittatur substantialis hujusmodi unio non videtur explicari posse mutuus influxus, qui inter animam et corpus in homine intercedit, prout in sequenti paragrapho videndum erit. Homo ergo est vere unum per se ens, una substantia, non congeries duarum substantiarum in eodem loco existentium, unaque essentia, distincta ab animæ et corporis essentia et ex utriusque essentia permixtis et unificatis existens. Idque est peculiarissimum et propriissimum eorum, quæ tamquam actus et potentia uniantur, qua unione strictior nulla est inter naturales uniones.

261. PROPOSITIO 2.^a Ut prædicta unio intercedere queat inter animam rationalem et corpus, requiruntur in hoc convenientes dispositiones.

Propositio evidens est, nec hic statuitur, nisi ad complementum doctrinæ. Probatur autem 1.º a priori ex ipsi

(1) Cfr. *Cosmolog.*, num. 161, pag. 619 fin.

Ad unionem
animæ cum
corpore

notionibus actus et potentiæ. Non enim sufficit aliquid esse actum, ut illico actuare possit quamlibet potentiam vel subjectum: nec vicissim sufficit aliquid esse potentiam, ut actuari possit a quavis forma seu actu; sed requiritur ut potentia hæc perfectibilis sit ab hoc actu, et hic actus perficere hanc potentiam possit. Atque id est, quod significatur cum dicitur inter actum et potentiam intercedere debere proportionem habitudinis (1). Ergo ut materia constituatur in eo statu et conditione, ut hic et nunc possit perfici ab anima rationali, debet apte disponi, ac præparari. 2.º Idem constat exemplo mutationum omnium accidentalium, quæ non accidunt in corporibus, nisi materia, quæ est sub una forma, convenienter alteretur paulisper, donec capax sit suscipiendi novam formam, quod est illam disponere ad unionem cum hac postrema. 3.º Præterea non alia reddi ratio potest mortis, quæ in separatione animæ a corpore formaliter sita est: anima enim non sponte relinquit corpus, cum liberit, sed vi, ut ita dicam, abigitur morbo vel alio casu. Ergo reapse non recedit a materia, nisi quando hæc inepta evasit ad suscipiendam vitam ac perfectionem per actum animæ. 4.º Denique neque etiam alia videtur assignari posse causa, cur anima rationalis non creetur, nec infundatur nisi materiæ a parentibus ejusdem speciei præparatæ.

262. Objic. 1.º adversus 1.^{am} partem primæ propositionis. Persona humana constituitur ex sola anima. Ergo persona humana non resultat ex unione animæ cum corpore. Prob. antecedens: α) anima vocatur ab Apostolo homo interior, seu *qui est intus* (2); persona autem humana designatur per vocem *homo*. β) Anima humana subsistit extra corpus, nam est immortalis. Atqui nihil potest subsistere, nisi suppositum et persona (3). γ) Denique corpus dici solet instrumentum, animæ; instrumentum autem non unitur principali agenti in unitate personæ (4). Ergo persona humana constituitur ab anima sola.

(1) Vide supra, num. 241, pag. 755.

(2) II *Corinth.* cap. 4, vers. 16.

(3) Apud S. Thom. 1. p. quæst. 75, art. 4, arg. 1.º et 2.º

(4) Cfr. S. Thom., 3. p. quæst. 2, art. 6, arg. 4.

perfectiendam
requiruntur
in hoc conten-
tione
dispositiones.

Inter actum
et potentiam
debet esse
proportio.

Objectiones
soluæ.

Respondeo, *neg.* antec. Ad probationem 2) *dist.* Major: in sensu proprio, *neg.*, in sensu figurato, videlicet sumendo partem pro toto per synecdochen, *conc.* Et *conc.* Minore, *neg.* conseq. Secundum Philosophum (Ethicor. lib. 9, cap. 8 a medio) illud potissime videtur esse unumquodque, quod est principale in ipso; sicut quod facit rector civitatis, dicitur civitas facere. Et hoc modo aliquando quod est principale in homine, dicitur homo; aliquando quidem pars intellectiva secundum rei veritatem, quæ dicitur homo interior; aliquando vero pars sensitiva cum corpore secundum astringentem quorundam, qui solum circa sensibilia delinuntur. Et hic dicitur homo exterior (1). Ad probationem 3) responderi potest 1.º argumentum non evincere ut summum, nisi animam in statu separationis esse personam, nos autem hic non agimus de anima separata, sed de unita. Respondetur 2.º distinguendo Minorem cum S. Thoma: nihil potest subsistere nisi suppositum vel persona, si sit completum in natura, *conc.*; si incompletum et pars speciei, *neg.* Nam non quælibet substantia particularis est hypostasis vel persona, sed quæ habet completam naturam speciei. Unde manus vel pes non potest dici hypostasis vel persona; et similiter nec anima, cum sit pars speciei humanæ (2). Utrum autem anima separata possit dici semipersona, ut videtur innuere Cajetanus (3), potest esse quæstio de voce, et pendet etiam ab illa quæstione, utrum anima dum separatur a corpore mutet modum essendi; qua de re dicendum est in postrema disputatione de anima separata. Ad probationem 4) *dist.* Major. Corpus dicitur instrumentum conjunctum, *conc.*; separatum vel externum, *neg.* Et *contradist.* Minore, *neg.* conseq. Non omne, quod assumitur ut instrumentum, pertinet ad hypostasim assumentis, sicut patet de securi et gladio; nihil tamen prohibet illud, quod assumitur ad unitatem hypostasis, se habere ut instrumentum, sicut corpus hominis vel membra ejus (4).

Objic. 2.º adversus 2.^{am} et 3.^{am} partem. Quidquid advenit alicui habentem esse in se subsistens, advenit accidentaliter.

- (1) S. Thom., 1. p. quæst. 75, art. 4, ad 1.^{am}
- (2) S. Thom., 1. p. quæst. 75, art. 4, ad 2.^{am}
- (3) Cajetan., In 3.^{am} part. quæst. 6, art. 3.
- (4) S. Thom., 3. p. quæst. 2, art. 6, ad 4.^{am}

Atqui corpus advenit animæ in se subsistenti, utpote quæ est terminus actionis creative, et existit independenter a corpore. Ergo corpus animæ accidentaliter advenit, ac proinde unio utriusque non potest esse vere naturalis et substantialis.—Respondeo *dist.* Major: si advenit tamquam forma determinans illius modum essendi, *trans.*; si advenit tamquam subjectum, esse specificum accipiens ab illo, cui advenit, ut sic ex utroque una species constituatur, *neg.* Et *contradist.* Minore, *neg.* conseq.

Objic. 3.º Si anima et corpus constituerent unam substantiam et unam naturam, invicem confunderentur, ac proinde jam nec anima nec corpus permaneret, sed aliud diversum. Atqui hoc prorsus absurdum videtur Ergo.—Respondeo, *dist.* Major. Si anima et corpus constituerent unam substantiam et unam naturam, invicem confunderentur, id est, intime permiscerentur, et se mutuo pervaderent, *conc.*; id est, altera converteretur in aliam, vel utraque periret, ut tertia existeret, in qua jam nullatenus esset actu anima, nec materia prima, *neg.* Et *contradist.* Minore, *neg.* conseq. Verum est, quod homo in quodam sensu nec est anima, nec est corpus, et in alio sensu et est anima, et est corpus, quia videlicet non est anima sola nec corpus solum, sed utrumque unitum in unitate naturæ ac suppositi. Quare anima est actu ac formaliter in homine, et non solum virtualiter, sicut sunt elementa vel corpora simplicia in composito chimico (1), siquidem unio animæ cum corpore non est concipienda instar unionis elementorum in mixto, quæ ita confusa sunt, ut jam non existant actu formaliter (2); est enim unio ex actu et potentia, quæ quamdiu sunt unita, ita permiscerentur per intimam præsentiam et mutuam communicationem, ut tamen actu et formaliter sint, quia nec forma potest actuare, nisi sit actu, nec materia actuari, nisi in sua ratione subjecti et potentiæ receptivæ ac per formam perfectibilis permaneat (3).

Objic. 4.º Nequit esse naturalis illa unio, quæ tota cedit in bonum materiæ, formam autem ipsam maxime deprimit.

- (1) Vide *Cosmolog.*, num. 136, pag. 476 seqq.
- (2) Vide *Cosmolog.*, num. 147, pag. 553 seqq.
- (3) Cfr. *Cosmolog.*, num. 161, pag. 619 seqq.

Atqui hoc evenit in unione animæ rationalis cum corpore. Quid enim lucratur anima per unionem? Nempe ut immergatur in materia, quasi in luto: ut ibi sicut in carcere cœrceatur; ut torpescat ad omne bonum, *corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam* (1), atque ad terrena turpiter inclinetur; ut nihil possit intelligere nisi per conversionem ad phantasmata. Materia vero ex unione cum anima fit corpus, vivum et sensitivum, homo.

Respondeo, dist. Major. Si unio solum cedit in bonum materiæ, formam vero deprimat duntaxat, et non etiam vere perficiat aliquo modo, *trans.*; secus, *neg.* Et *Contradist. Minor.*, *neg.* conseq. Certum enim est animam rationalem esse quæque sensitivam et vegetativam; et certum pariter est animam non posse exercere virtutem sentiendi ac vegetandi, nisi uniat substantialiter corpori; certum denique est animæ naturale esse totam suam virtutem evolvere, atque explicare. Ergo non potest non esse unio cum corpore in bonum ipsius animæ, ac proinde huic naturali et innato appetitui conforme est uniri cum corpore. Probationes autem nihil evincunt: anima cum unitur materiæ non penitus in ea immergitur, sed caput intelligentiæ elevatum tenet adeo, ut, si ipsa libertate sua recte uti velit, nequeat infici face materiæ. Præterea materiam vivificat, ac tantopere nobilitat, ut etiam ipsi animæ serviat, atque ipsam ad operationes intellectuales maxime juvet. Non ergo proprie dicenda est in luto immergi. Simili modo non est proprie in carcere, qui in domo vel sede sibi convenientissima moratur; quamvis fieri possit, ut ejusmodi domus in carcerem quodam modo vertatur illi ob culpam suam, sicut sæpe videmus in statibus politicis domum quibusdam suam ob commissum aliquod crimen auctoritate publica pro carcere designari. Tertio verum est, corpus, quod corrumpitur, aggravare animam, et quidem multipliciter (2); sed simul etiam verum est illud esse instrumentum, quo juvatur anima non solum in vita organica, sed etiam in rationali, quæ nequit in homine inchoari, nec perfici, nisi præcedat sensatio, et phantasia suppeditet phantasmata, et ex

(1) *Sapient.* cap. 9, vers. 15.

(2) Vide Alapide et commentatores in prædictum locum *Sapientiæ*.

sensibus ratiocinando ad insensibilia et immaterialia sternatur via. Quarto conceditur animam ratione corporis inclinari ad terrena, in quo tamen duo distinguenda sunt, id quod est per se ac bonum, et id quod est ex abusu libero. Homo terrenis necessario indiget ad suam naturam conservandam, ideoque non est malum per se inclinari generatim ad terrena; abusus autem in eo est, quod hæc bona terrena innordinate appetat, vel quærendo quæ non decent, aut conveniunt, vel quærendo in iis adjunctis et modo, quæ dedecent. Cæterum anima per unionem cum corpore non impeditur, quominus, si velit, ejusmodi abusus et cognoscat, et fugiat. Denique anima per unionem cum corpore intelligit quidem per conversionem ad phantasmata; sed hoc ipsum in bonum animæ est, quandoquidem sine phantasmatis in hoc statu nequit intelligere. Verum contra hoc ipsum gravissime *instando*,

Objic. 5.º Nulla forma naturaliter unitur materiæ, a qua impediatur a perfectione suæ operationis. Sed anima intellectiva ab unione ad corpus impeditur a perfectione intelligendi. Nam unita non potest intelligere nisi per conversionem ad phantasmata; separata vero intelligit absque phantasmatis per conversionem ad pure intelligibilia. Atqui longe perfectius est intelligere sine phantasmatis, speculando directe ipsa intelligibilia, quam per conversionem ad phantasmata. Ergo...

Respondeo, dist. Major. Nulla forma naturaliter unitur materiæ, a qua impediatur a perfectione suæ operationis pro tempore, pro quo formæ convenit talis operatio perfectior, *con.*; pro tempore, pro quo paulatim debet disponi ad illam perfectiorem operationem, *neg.* Et *contradist. Minor.*, cujus probationem pariter *distinguo*. Longe perfectius est absolute et in se intelligere per conversionem ad pure intelligibilia, *trans.*; pro anima, *subdist.*; in statu separationis, *con.*; in unionis statu, iterum, *disting.*; perfectius quidem, sed indubitum, ideoque non naturale, *con.*; perfectius et simul naturale, *neg.*

Cum anima rationalis sit forma corporis, eademque immortalis, et naturaliter separanda a corpore propter hujus corruptibilitatem, consequens est, ut animæ duplex naturaliter

conveniat status, unionis et separationis, alter imperfectior, alter perfectior, quibus proinde diversa successive consentanea erit perfectio intelligendi, ita videlicet ut imperfectior præcedat in statu unionis, perfectior subsequatur in statu separationis; quia hæc est conditio rerum creaturarum, ut non inde ab initio assequantur ultimam perfectionem, sed pedetentim ab imperfectiori ad perfectius procedant, paulisper sese evolvendo, id quod luculentissime testatur experientia. Nam vegetalia prius tantum nutritionem exercent, per quam convenientem organismum efformant; animalia etiam prius vegetationem, mox sensationem perficiunt; homo vero intellectiones non inchoat nisi multo post vegetationem et sensationem, nec perficit sine diuturno labore, studio et ratiocinatione. Verum ergo non est, quod corpus impediatur perfectionem animæ simpliciter et pro quocumque statu convenientem, sed tantum perfectionem debitam statui separationis, indebitam unionis statui. Cæterum ita corpus impedit perfectionem intelligendi præsentis statui indebitam, ut simul juvet ad hanc eandem perfectionem cumulatus obtinendam in statu separationis, quia anima, mediante corpore, acquirit in etatu unionis tum species experimentales rerum sensibilium, quæ juvant ad perfectius intelligendum etiam in statu separationis, tum merita, per quæ evadit Deo carior, ideoque obtinebit ab eo ceu præmium majorem beatitudinem naturalem, sitam in perficiore ipsius Dei et intelligentiarum cognitione (1). Quod paucis ita complexus est Aquinas: *Ultima perfectio cognitionis naturalis animæ humanæ hæc est, ut intelligat substantias separatas; sed perfectius ad hanc cognitionem habendam pervenire potest per hoc, quod in corpore est, quia ad hoc disponitur per studium, et maxime per meritum; unde non frustra corpori unitur* (2).

Instabis. Atqui ex hoc ipso evincitur, animæ rationali non esse naturalem statum unionis. Nam 2) simpliciter naturalis nequit dici status ille, qui valde animam impedit, ac retardat

(1) Vide P. Sylvest. Mauri (*Quæst. philosoph. Quæstiones physico-Metaphys.*, quest. 3, ad 4.^{am}, ubi egregie), et cl. P. Schifflini (*Metaphysic. special. pars altera, de anima rationali*, num. 218).

(2) S. Thomæ. quest. de anima, art. 17, ad 3.um

in exercitio nobilioris suæ operationis. 3) Immo vero status unionis videtur contra naturalem animæ inclinationem; hæc enim vehementer inclinatur ad cognoscendum Deum et angelos, et ad omnia perfecte intelligenda. Atqui anima unita nec Deum nec angelos, immo vero nec ipsa corporea et sensibilia perfecte, sed tantum imperfectissime cognoscit. 4) Demum pugna ipsa inclinationum, quæ in homine cernitur, ac præponderans ad sensibilia et contraria rationi propensio eandem veritatem confirmat, quia naturalis unio solet esse suavis et omnis expers luctæ.

Respondeo, neg. assertum. Ad probationem 2) *dist.* assert. Si status ille non juvaret, idoneamque redderet ad exercendam totam suam naturalem virtutem, quam aliquin nullatenus posset explicare, *trans.*; si juvat, et idoneam reddit, *neg.* Impossibile enim est, ut animæ non sit naturale uniri corpori, si nequit sine corpore totam suam perfectionem cujuscumque gradus assequi. Cum ergo anima egeat unione cum corpore ad evolutionem et exercitium virtutis vegetativæ ac sensitivæ, aliunde autem in operationibus intellectualibus magis perficiatur in statu separationis; ut omnia amice componantur, concludendum est eam esse animæ rationalis naturam, ut duplicis sit successive capax status, et per utrumque transiens cunctas suas vires et naturales aptitudines evolvat.

Ad probationem 3) negatur assertum, quia rationalis anima non solum habet vehementem inclinationem cognoscendi Deum et cætera, sed etiam appetitum naturalem et innatum vegetandi et sentiendi. Ut ergo isti omnes appetitus naturales expleri queant, anima debet prius naturaliter uniri corpori. Præterea etiam in unionis statu potest anima, licet non perfecte, appetitum atque inclinationem cognoscendi Deum et cæteras res explere; perfecte vero explebit in statu separationis, nam habet corpus naturaliter corruptibile, quo corrupto libera remanebit ac disposita, ut cuncta perfectius cognoscat. Quoniam autem appetitus naturalis non est ad impossibilia, nec possibile est Deum, angelos ac cæteras res in unionis statu perfecte cognoscere, sequitur vehementem illam inclinationem perfecte cognoscendi Deum et cætera, non posse dici proprie appetitum naturalem simpliciter et absolute,

ad pro quoquomque statu naturali animæ, sed tantum pro eo statu, in quo naturaliter expleri poterit. Ergo unionis status non est simpliciter contrarius inclinationi naturali, nec proinde violentus.

Ad probationem γ dic, pugnam illam inclinationum, quæ adest in humana natura, non se tenere ex parte subjectivæ virtutis, sed tantum ex parte objectorum, non semper æque convenientium duplici appetitui, sensitivo et rationali, quemadmodum alias explicuimus (1); nec vero hæc ipsa pugna semper adest, siquidem sæpe ipsæ inclinationes appetitus ad bona sensibilia conformes sunt rationi. Quare pugna hæc probare nequit unionis statum, in quo ea interdum cernitur, naturalem non esse. Quod si nosse cupias, uter status sit naturalior, separationis an unionis, et alia similia id genus, hæc commodius explicabuntur in tractatu de anima separata (2).

§ II.—MUTUUS INFLUXUS PHYSICUS ANIMÆ ET CORPORIS, SEQUELA NATURALIS UNIONIS EORUMDEM.

Status
questionis
declaratur.

263. Forsitan miretur quispiam me, qui semper Scholasticorum doctrinas exponere, tuerique pro virili conatus sum, nunc ad illud caput doctrinæ declarandum gradum facere, quod tamquam cartesianorum proprium rejici passim solet nostris diebus, cum sermo est de unione corporis et animæ. Verum influxus physicus, inter animam et corpus vigens, variis modis concipi, ac defendi potest: primo quatenus importat mutuum traditionem, qua corpus animæ et anima corpori se intime permiscet, et communicant, non in genere causæ efficientis, sed in genere causæ formæ, videlicet per substantialem utriusque unionem; secundo per actionem, quatenus nempe anima et corpus invicem agendo in se mutuo influant. Primus modus influxus adeo proprius est scholasticæ doctrinæ circa unionem animæ cum corpore, ac generatim circa unionem formæ substantialis cum materia, ut systema

(1) Vide supra num. 195, pag. 559, 560.

(2) Recole difficultates supra solutas contra assertionem tenentem animam rationalem esse formam substantialem corporis. Cfr. *Ontologia*, num. 285, pag. 830 seqq.

influxus physici tamquam aristotelicum, peripateticum et scholasticum propositum fuerit elapso sæculo (1), quamvis non recte ab omnibus intellectum; Scholastici vero dicti sunt *Influxionistæ*. Hoc pacto rejectus est influxus physicus a Leibniziano Welf (2), et acriter propugnatus a P. Salvatore Roselli (3). Secundo autem sensu, quatenus nimirum influxus fiat non per unionem, sed per actionem, adhuc bifariam tractari, ac intelligi potest: primo ita ut influxus ejusmodi sit sequela unionis animæ cum corpore; secundo ita ut sit constitutivum formale unionis, quatenus videlicet influxus mutuus per veram actionem exercitus, sit formalis ratio unionis inter animam et corpus. Jam influxus mutuus, qui sub nomine cartesianorum rejici solet, est hic postremus, ut videbimus in quarto paragrafo; qui adeo fuit alienus a mente Scholasticorum, ut communissime illi defenderent causam physice efficientem unionis esse vel solum Deum, vel etiam parentes generantes, non autem corpus in animam sibi unienam agens, vel animam in corpus, ut in tertio paragrafo videbimus. Influxus vero exercitus in genere causæ formæ per unionem substantialem et influxus etiam efficiens, qui tamen præsupponat unionem substantialem, ex eaque tamquam naturale corollarium fluat, omnino scholasticus est, ut puto, et hic nunc mihi propugnandus.

264. PROPOSITIO 3.^a Est in homine inter animam et corpus, quamdiu durat unio, mutuus influxus physicus.

Prob. 1.º a priori. α) Unio formæ ac materiæ, qualis est unio animæ rationalis cum corpore, importat mutuum communicationem proprii esse. Atqui mutua ista communicatio essentialiter importat mutuum influxum. Ergo...

Major alibi declarata est (4). Minor vero evidens est ex ipsis terminis, sicut etiam consequentia.

β) Terminus unionis animæ rationalis cum corpore est natura humana, quæ una est per se ac simpliciter substantia.

Probatur
mutuus
influxus
inter animam
et corpus.

(1) Vide v. g. P. Hauser, *Elementa Philosophiæ*, tom. 3, pars 3, quæst. 4, art. 1.

(2) *Psycholog. rational.*, sect. 3, cap. 2.

(3) *Summ. philos.*, tom. 5, quæst. 20, art. 3.

(4) Vide *Cosmolog.*, num. 161, pag. 619, 620.

Atqui ex actu et potentia inter se naturaliter distinctis nequit una existere natura et substantia, nisi illa penitus invicem penetrentur, seseque afficiant, ac transformentur, quod profecto mutuum involvit influxum physicum. Ergo...

γ) Unio substantialis inter formam et materiam est fons novarum proprietatum atque operationum, utpote quæ naturaliter consequi debent novam naturam ex prædicta unione efflorescentem (1). Atqui intelligi nequit, quo pacto novæ proprietates atque operationes communes ex composito fluere queant, diversæ a proprietatibus atque operationibus propriis componentium seorsim spectatorum, nisi componentia illa sese mutuo physice afficiant. Ergo... Sic videmus humanum compositum, non animam solam, vivere, vegetare, sentire, viribusque ac potentiis ad vitales istas operationes eliciendas instructum esse; idque totum est in composito, ac denominat ipsum compositum, sed pertinere ad materiam nullatenus potest, nisi per influxum animæ. Potentiæ quoque animæ accidentales, vegetativæ et sensitivæ, cum organicæ sint, non possunt actu dimanare, nisi supposita unione substantiali: hac vero existente, illico profluunt, et actuant organa propria, quæ proinde ab illis perficienda se præbent. E contrario compositum humanum est extensum, ponderosum et grave, patibile, actioni mechanicæ, physicæ, chemicæque multipliciter obnoxium, ideoque corruptibile: quæ omnia et alia id genus ex materia redundant in humanam naturam.

Prob. 2.º experientia. α) Passim videmus affectiones, quæ per se solam tangunt animam, redundare in corpus, ut cum v. g. cogitatio vel apprehensio terribilis mali facit corpus tremere, sudare, lacrymari, etc. E converso affectiones, quæ solum per se tangunt materiam et corpus, in animam vehementer influunt; sic morbi, labores, ærumnæ corporis, animam etiam deprimunt, segniorem ad operandum etiam potentiis spiritualibus reddunt, immo et mentem feriari faciunt, et alienant a sensibus. Huc quoque illud revoca, quod varia corporis complexio ac temperamentum varias secum

(1) Vide *Cosmolog.*, num. 161, pag. 621.

fert etiam in parte rationali qualitates. β) Pro varietate physiologica diversorum elementorum ad organismum spectantium, potentia ipsa vegetativa, quæ ab anima dimanat, magis minusve activa et perfecta est; acumen vero sensuum, sive externorum, sive internorum, pendet ex ipsa organismi coagmentatione. Ipsa etiam ingenia hominum diversa sunt; quod si verum est, animas diversorum individuorum entitative non differre, quod tamquam probabilis propugnativimus (1); tota hæc diversitas, etiam potentiarum spiritualium, refundenda est tandem in corporis influxum, sive quia sensuum varia perfectio, quæ ex organismi statu pendet, efficit, ut magis minusve perfecte intellectus operetur pro phantasmatum, ex quibus abstrahere species debet, præstantia, sive etiam fortasse quia, ut paulo superius innuimus, modus ipse unionis inter animam et corpus, quæ propter variam materiæ dispositionem, varius esse potest, inluit, ut anima potentias ipsas spirituales magis minusve perfectas habeat (2).

Tota hæc doctrina dudum tradita fuit a S. Thoma: *Secundum naturam ordinem propter colligantiam virium animæ in una essentia, et animæ et corporis in uno esse compositi, vires superiores et inferiores, et etiam corpus, invicem in se effluunt, quod in aliquo eorum superabundat; et inde est, quod ex apprehensione animæ transmutatur corpus secundum calorem et frigus, et quandoque usque ad sanitatem et ægritudinem et usque ad mortem; contingit enim aliquem ex gaudio vel tristitia vel amore mortem incurrere. Et inde est, quod ex ipsa gloria animæ fit redundantia in corpus glorificandum, ut patet per auctoritatem Augustini supra inductam (art. 8, in sol. ad 9, argum.); et similiter est e converso, quod transmutatio corporis in animam redundat. Anima enim conjuncta corpori, ejus complexiones imitatur secundum amentiam vel docilitatem et alia hujusmodi ut dicitur in lib. sex Principiorum (cap. 4, et est de Quando, non procul a fin. inter opera Arist.). Similiter ex viribus superioribus fit redundantia in inferiores; cum ad molum voluntatis intensum sequitur passio in sensuali appetitu, et ex intensa contemplatione retrahuntur, vel impediuntur vires animales*

(1) Vide supra, num. 224, pag. 683 seqq.

(2) Vide supra, num. 244, pag. 768, Prob. 4.º

a suis actibus; et e converso ex viribus inferioribus fit redundantia in superiores, ut cum ex vehementia passionum in sensuali appetitu existentium obtenebratur ratio, ut iudicet quasi simpliciter bonum id, circa quod homo per passionem afficitur (1). Eandem doctrinam continet id, quod S. Thomas cum S. Augustino docet, exponens, quo pacto in Beatis ex animæ gloria redundent in corpus gloriose dotes (2).

Prob. 3.º Doctrina hæc evidenter, opinor, probatur etiam ex iisdem phænomenis, ex quibus materialistæ suum errorem fulcire irritò conatu nituntur; juvat enim eadem facta, quibus illi, perperam concludendo, abutuntur ad absurdum systema stabiliendum, ad nostræ veritatis confirmationem adhibere. Sane materialistæ duo genera phænomenorum, inter alia, proponunt tamquam validissimum suæ doctrinæ argumentum: α) esse quasdam substantias corporeas, quæ, in cerebrum hominis agendo, mentales illius facultates perturbent, vel etiam operatione consentanea privent (3). β) Operationes intellectuales gignere, aut certe comitari caloris incrementum et physiologicas cerebri combustiones (4) ac

(1) S. Thom., de verit., quest. 26, art. 10. Cfr. Contr. Gent., lib. 3, cap. 10, vers. fin.

(2) Ex hoc ipso quod anima glorificata est, secundum communem cursum corpus ei unitum gloriosum efficitur et impassibile læsionis; unde dicit Augustinus in epistola ad Dioscorum: Tam potenti natura Deus fecit animam, ut ex ejus plenissima beatitudine, quæ in fine temporum Sanctis promittitur, redundet in inferiorem naturam, quod est corpus, non beatitudo, quæ fruens et intelligentis est propria, sed plenitudo sanitatis et incorruptionis vigor. Sed Christus, in sua potestate habens animam et corpus, propter virtutem Divinitatis ex quadam dispositione et habebat in anima beatitudinem, et in corpore passibilitatem, Verbo permittente id, quod est sibi proprium, ut Damascenus dicit (lib. 3, cap. 15, a med. et 18 et 19); unde singulare fuit in Christo, ut ex plenitudine beatitudinis anime non redundaret gloria in corpus. S. Thom., de verit., quest. 26, art. 8, ad 8.um

(3) Vide Ferrière, La vie et l'âme, pag. 223, et pag. 214-217 (In Psychologia nostra, vol. 2.º pag. 30, nota (2)); itemque alia loca, ex Rev. P. Coconnier desumpta (ibid. pag. 30, nota (1)).

(4) Vide loca quadam in eodem Psycholog., vol. 2.º, pag. 31, nota (1), et pag. 37 nota (2). Adde Moleschott, Kreislauf des Lebens, vel Circulatio vitæ, pag. 156, (apud Rev. P. Coconnier L'âme humaine, pag. 262), et Herzen (apud Rev. Dom. Plat. La liberté, 1.re partie, pag. 148, 149).

transformationes chemicas nerveæ materiæ (1). Atqui hæc manifesto indicio sunt, inesse inter animam et corpus actissimum commercium et physicum influxum. Nam primum evincit alterationes materiæ cerebri redundare in animam, a qua procedit omnis virtus cognoscitiva; alterum vero ostendit exercitium activitatis animæ separari non posse ab alterationibus mutationibusque materiæ.

Cæterum plane hactenus declaratus influxus physicus inter corpus et animam fere videtur versari in genere cause formalis et materialis, non enim situs est in agendo in alium, sed in formali communicatione sui ipsius per substantialem unionem. Ad influxum autem quodammodo efficientem revocari potest motus, quo aliæ alias potentias hominis ad operationem determinant; quo pacto voluntas v. g. move, potentias inferiores (2), et intellectus dum actu intelligit determinat phantasiam ad imaginandum circa idem objectum et phantasia vicissim determinat intellectum agentem ad abstrahendam speciem, et intellectus possibilem ad cogitandum de re, quam ille imaginatur. Utrum autem motio ista perficiatur per impressionem alicujus physicæ entitatis, vel solum per sympathiam quandam et moralem quemdam influxum, judicandum est ex alibi traditis in hoc ipso volumine (3). Illud tamen interest inter actionem animæ in corpus, et corporis in animam, quod anima sola etiam possit in corpus agere per potentias spirituales, ut patet in voluntate, corpus vero non possit agere in animam ex se solo, sed tantum quatenus informatum ab eadem anima. Cum enim corpus, ut contradistinctum ab anima, ex se non habeat ullam activitatem, nec vegetationem, nec sensationem; nullam potest exercere actionem in animam, nisi præcise per potentias, quæ sunt communes toti composito, ac proinde quatenus informatum ab anima, et accipiens ab anima virtutem agendi.

Dices. Intelligi nequit, quo pacto anima influere in corpus, et corpus in animam valeat. Quomodo enim vis animæ, quæ spiritualis est, transire potest in corpus, substantia vero

(1) Vide Moleschott, op. cit. pag. 153, apud cl. Coconnier, ibid. pag. 260, 261. Cfr. Psycholog., vol. 2.um, pag. 39, not. (1).

(2) Vide supra, num. 77, pag. 202 seqq.

(3) Vide supra num. 82, pag. 206.

iners, quale est corpus, agere in animam? Non per actionem et reactionem, quæ propria est corporum: non per substantialem emanationem, alioquin fieret substantiarum confusio (1).—Respondeo, *neg.* assert. Intelligisne, quomodo albedo possit dealbare, et paries *extenso modo* dealbari? Intelligisne, quomodo calor corpus ex se minime calidum possit calefacere? Intelligisne, quomodo actus possit actuare, ac potentia recipere actum per intimam utriusque unionem? Simili quodam modo anima et corpus sese permiscendo influere invicem queunt. Negatur autem, quod *vis spiritualis transeat in corpus*. Si enim sermo sit de animæ entitate, ipsa non est vis, sed substantialis actus vel forma, cuius est actuare subjectum. Si vero de virtute ac potentia, potentiæ quidem spirituales, intellectus et voluntas, sunt in sola anima, nec corpori communicantur; potentiæ vero vegetativæ ac sensitivæ, utpote organicæ, communicantur quidem, sed non proprie transeunt in aliud, quia subjectantur in anima et in corpore cum anima unito in unitatem naturæ ac suppositi. Propterea nec necesse est fingere actiones ac reactiones, quia mutuos influxus potest esse absque actione per solam unionem, qua anima actuat, et corpus remanet actuatum et vivificatum. Si vero influxus fit per actionem, supposita nempe unione, nihil vetat actio mutuo exercita inter animam et corpus modo jam declarato. Nec requiritur ad solam unionem substantialem ulla emanatio, quæ locum habet tantum in potentiis animæ, quas ex alibi scriptis constat ab animæ substantia dimanare, tamquam proprietates naturales. Quæ vero Christianus Wolf adversus influxum physicum urget (2), frigida sunt, et facile ex dictis solvantur. Nominatim quod ait, physicum influxum repugnare conservationi ejusdem quantitatis virium vivarum præoccupatum manet in disputatione de libertate (3).

(1) Vide Roselli, *Summ. philos.*, tom. 5, quæst. 20, art. 3, ubi hæc et alia leviora soluta videri queunt.

(2) *Psycholog. rational.*, sect. 3, cap. 2.

(3) Vide supra num. 94, pag. 250 seqq. *Cir. Cosmolog.*, num. 334 seqq., pag. 1, 124 seqq.

COROLLARIUM. Hinc vero sequitur, quod in præcedentis paragraphi prima propositione diximus, unionem substantialem animæ et corporis probari ex mutuo influxu. Nam intelligi nequit quomodo, anima sentiente et cogitante, corpus simul alteretur (1), et, corpore alterato, anima quoque afficiatur, si anima et corpus, quantumvis in eodem loco remanerent, non in unam coirent substantiam, sed forent vere duæ actus realitates substantiales.

Ex influxu
physico
probat
unio
substantialis
animæ ac
corporis.

§ III.—RATIO FORMALIS ET CÆTERÆ CAUSÆ UNIONIS
SUBSTANTIALIS.

265. *Modus, quo corporibus adhaerent spiritus*, inquit Augustinus, *et animalia fiunt, omnino mirus est, nec comprehendendi ab homine potest* (2). Volumus nihilominus, quæ probabiliora videntur, saltem referre, memores illius sententiæ Aquinatis: *Magis concupiscimus scire medicum de rebus honorabilibus et altissimis, etiamsi topice et probabiliter illud sciâmus, quam scire multum de rebus minus nobilibus. Hoc enim habet nobilitatem ex se, et ex sua substantia, illud autem ex modo et qualitate* (3).

Causa quadruplex distingui solet, finalis, efficiens, materialis et formalis. De finali causa unionis nihil hic dicendum occurrit; ea enim ex intentione naturæ dirigitur ad compositum efficiendum, ut in eo anima totam suam exercent virtutem; de cæteris autem non desunt haud parum perplexæ difficultates enodandæ, de quibus cum vix possit quidquam certi statui, tantum probabiliora seligenda sunt. Et primo quidem:

A) Causa formalis unionis intelligitur hic ipsa formalitas, per quam materia et forma unitæ vere sunt, et sine qua illæ unite non sunt, nec dici possunt. Et quamquam multæ de hac re perhibentur Philosophorum opiniones, nihil nobis hic addendum videtur iis, quæ fuse tractata sunt in *Cosmologia*,

Ratio formalis
unionis
inter animam
et corpus

(1) Habenda tamen præ oculis in vol. 2.º *Psychologiæ* scripta num. 10, pag. 29 seqq., ubi demonstratum est hæc aliaque id genus phænomena nullatenus repugnare animæ spiritualitati.

(2) S. August., *De Civit. Dei*, lib. 21, cap. 10.

(3) S. Thom., *De anim.*, lib. 1, lect. 1, non procul ab init.

ubi de unione materiæ ac formæ disputatum est, et rejectis aliorum sententiis, probabilior visa nobis fuit illa, quæ unionem formaliter in entitate quadam pure modali reponit (1); unio ergo animæ cum corpore videtur esse modus actualis et substantialis inhærentiæ formæ in materia. Cæterum unio hæc probabilius unica est, nec audiendi sunt illi, qui duplicem unionem invexerunt inter materiam et formam, alteram ex parte materiæ versus formam, alteram ex parte formæ versus materiam, prout alibi probatum reliquimus (2).

reponenda
videtur in entitate
pure modali,
quæ unica est,
non duplex.

Utrum modus
iste unionis
sit
materialis, an
vero spiritualis.
Materialem esse
probat.

Si jam quæras, utrum modus iste unionis sit materialis, an vero spiritualis, dicendum videtur esse materialem, et non spiritualementem, licet contrarium sentit P. Suarez (5); quia illa forma vel quasi forma dicenda est materialis, et non spiritualis, quæ intrinsece dependet in esse a materia, secundum conceptum alibi enucleatum spiritus et entitatis spiritualis (4). Atqui unio animæ cum materia ita dependet a materia, ut repugnet eam esse extra materiam. Ergo... (5). **Dices fortasse materialem esse non posse eam unionem, quæ in anima quoque rationali recipienda est.—Respondeo, negando** assertum. Quod enim unio sit materialis, non obstat, quominus in anima recipiatur, quomodocumque tandem velis illam recipi, sive tamquam in puro termino adhærensionis, sive tamquam in subjecto sustentationis, ex cuius potentia educatur, quod spectat ad aliam quæstionem. Et explicatur exemplo sensationis, quæ, licet sit operatio materialis, recipitur tamen et in materia et in anima, sicut alibi probatum

(1) Vide *Cosmolog.*, num. 162 seqq.; et 168, pag. 625 seqq., 629 seqq.

(2) *Cosmolog.*, num. 170, pag. 636 seqq.

(3) *Metaphys.* disp. 15, sect. 3 fin., quamvis P. Lossada (*de anim.*, disp. 2, cap. 1, num. 15) interpretetur P. Franciscum Suarez voluisse dicere unionem solum connexive spiritualementem esse.

(4) Vide supra num. 210, 211, pag. 614, 616 seqq.

(5) Vide P. Lossada (*de anim.*, disp. 2, cap. 1, num. 15), Sylvest. Mauri (*Quæst. philosoph.* lib. 2, quæst. 10, in respons. ad 5.^{am}), Mayr (*Philos. peripat.*, pars. 2.^a num. 638), Complut. Carmelit. (*Physic.*, disp. 6, quæst. 3, num. 47 seqq.), Rubio (*Physic.*, lib. 1, tract. 2, de forma num. 60), etc.

est (1). Ergo quod unio recipiatur aliquomodo in anima non est ratio negandi eam esse materialem. Instabis axioma illud: *Quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur*. Sed anima rationalis est simplex. Ergo si unio sit materialis non potest in anima recipi.—**Verum neg.** conseq. Non enim semel notatum reliquimus vim illius effati non eam esse, quod recipiens et receptum debeant esse ejusdem naturæ ac conditionis, sed quod in recipiente debeat esse dispositio et aptitudo recipiendi formam illam. Quis autem neget animam rationalem esse capacem recipiendi unionem cum materia? (2) Sicut ergo anima ipsa rationalis, non obstante sua spiritualitate, recipitur tamquam in subjecto puræ informationis in materia, ita poterit recipi media unione materiali.

Cæterum modus iste unionis materialis videtur divisibilis esse secundum extensionem diversarum corporis partium, quibus anima unitur, unde etiam ipsa successive informat partes novas per nutritionem et augmentationem acquisitas, sibi eas uniendo; et e converso, dum unita est reliquo organismo, potest desinere informare aliquod membrum, quod arescat, et vitam amittat.

Itemque
divisibilis.

Hinc vero facile concludes unionem animæ rationalis cum materia distingui realiter ab actione, qua rationalis anima producitur. Et ratio est, quia unio, utpote materialis, dependet a materia, actio vero animæ productiva, quæ creativa est, non potest a materia dependere. Quare disputatio illa, qua in *Cosmologia* investigari solet inter Scholasticos, utrum unio formæ ac materiæ re distinguatur, solummodo ad unionem materiæ cum materialibus formis restringitur, quemadmodum suo loco animadvertimus (3).

et distinctum
ab actione,
qua creatur ipsa
anima.

266. β) **Causa materialis, seu subjectum unionis animæ cum corpore.** Sermo est de subjecto sustentationis, ex cuius potentia educatur. Et in primis quod materia vel corpus sit hujusmodi causa sequitur ex materialitate unionis, secundum

Causa
materialis vel
subjectum
unionis
est corpus.

(1) Vide *Psycholog.* vol. 2.us, num. 38, pag. 165, 166 seqq. Cfr. Mayr (loc. cit. num. 639 seqq.), Complutens. (loc. nup. cit. num. 47 seqq.).

(2) Cfr. *Psycholog.*, loc. nup. cit. pag. 169 in respons. ad a).

(3) Vide *Cosmolog.*, num. 173, pag. 640.

superius enucleatum conceptum entitatis materialis vel corporea et spiritalis aut immaterialis (1); unio enim animæ cum corpore nequit esse sine corpore.

utrum autem sit
et animæ,
controvertitur.

Controvertitur autem, utrum unio prædicta recipiatur etiam in anima tamquam in subjecto sustentationis: nobisque sufficiat tantum opiniones referre, est enim res valde incerta. Multi negant, alii tamen affirmantibus, unionem recipi in anima, tamquam in subjecto sustentationis, sed adæquatam ejusmodi subjectum esse solam materiam aut corpus, quæ sententia conformis est illi, quam generatim ut probabilem docuimus in *Cosmologia*, ubi rationes videri possunt (2). Si autem ab his auctoribus quæras, quomodo sit in anima unio, plures asserunt eam esse solum tamquam in termino intrinseco vel subjecto puræ adhesionis (3); remque nonnulli explicant cum exemplo unionis hypostaticæ Verbi divini, quæ non recipitur ullatenus in illo, nec illud modificat, sed tantum eidem, ut termino adhæret. Alii tamen concedunt unionem esse etiam in anima tamquam in vero subjecto informationis (4), quæ est sententia PP. Ludovici Lossada (5) et Antonii Mayr (6). Sive autem anima dicatur subjectum informationis, sive terminus duntaxat intrinsecus adhesionis, potest bene perfici intrinsece per unionem; «quia forma per unionem intrinsece conjungitur subjecto suo, quod innate appetit, et in quo assequitur suum naturale complementum: cum hac autem conjunctione et assecutione melius se habet forma intrinsece, quam sine illa: et hoc ipsum se habere melius, est perfici. Nec Verbum ideo præcise non perficitur ab unione hypostatica, quia non est subjectum ejus; sed quia ob sui perfectionem in omni genere infinitam, nequit se habere melius cum unione, quam cum ejus carentia. De cætero quod possit res perfici ab eo, cujus non est proprie subjectum,

(1) Vide supra, num. 210, 211, pag. 614, 616 seqq.

(2) Vide *Cosmolog.*, num. 172, pag. 638 seqq.

(3) Ita v. g. Rubio (*Physic.*, lib. 1, tract. 2, de forma, quæst. 6, num. 65), Semery (*Trienn. Philos.*, tom. 2, disp. 5, quæst. 2, *Censensus autem*), etc.

(4) Discrimen inter subjectum informationis et sustentationis vide in *Ontolog.*, num. 275, pag. 797.

(5) *Physic.* tract. 1, disput. 0, cap. 5, num. 16.

(6) *Philos. peripat.* pars. 2, num. 641.

patet tum in humanitate Christi, quæ perficitur a Verbo, cujus non est subjectum; tum in gradibus intensionis qualitatum, qui se se invicem perficiunt, quamvis non se se invicem recipiant, aut informant; tum in forma quavis substantiali aut accidentali, quæ a subjecto perficitur, cum tamen non sit subjecti subjectum» (1).

267. Causa efficiens unionis animæ cum corpore est ipse homo generans hominem. Certum enim et ex communi consensu exploratum est parentes generare filios. Atqui generatio hominis habet pro termino formali quo unionem animæ cum corpore, vel si vis etiam animam prout unitam. Ergo si vere parentes generant hominem, ut profecto generant, ipse homo generans debet esse in vero aliquo sensu causa efficiens unionis. Minor probatur, quia compositum humanum vel homo, qui est terminus totalis generationis complectitur materiam, animam rationalem et unionem eorum. Jam homo nequit materiam generare, quia materia est ingenerabilis, solumque potest creatione produci, nec potest animam rationalem præcise et in se generare, ob eandem rationem. Ergo reliquum est, ut in vero aliquo sensu producat unionem animæ cum corpore.

Causa unionis
efficiens
est ipse homo
generans.

268. Nunc occurrere quæstiones variæ possunt de hac re. Prima, utrum homo hanc unionem solum moraliter efficiat, quatenus nempe solum disponens materiam eam præparatione ovuli ac fecundatione ad eum perducatur statum, ut sit subjectum idoneum animæ, ideoque illius creationem a Deo et infusionem postulet; an vero etiam physice producat prædictam unionem per virtutem principio saltem activo generationis impressam. Primus horum modorum jam sufficit, ut homo vere generet hominem, etiamsi solus Deus physice efficiat unionem; nam actiones solent tribui non solum causis physice operantibus, sed etiam causis moraliter influentibus, determinando actionem physicam, vel apponendo eas conditiones, unde necessario ex cursu rerum naturali sequi debeat effectus. Sic homo accendit ignem, illuminet æerem, aliaque sexcenta opera exsequitur tamquam causa eorum, sin minus immediata, mediata saltem. Et hoc præcise pacto dicitur e

Utrum homo
solum
moraliter,

an etiam physice
efficiat
producat
unionem:
explicatur
primus modus,

(1) Lossada, *Physic.*, tract. 1, disput. 6, cap. 5, num. 15.

contrario homo in vero sensu causa mortis hominis, auferendo dispositiones et conditiones organismi necessarias ad vitam et animationem. Et S. Thomas saltem in pluribus locis non videtur amplius requisivisse ad hoc, ut homo generet hominem. *Generans*, inquit, *generat sibi simile in specie, in quantum generalium per actionem generantis producitur* (forte *perducitur*) *ad participandum speciem ejus; quod quidem fit per hoc, quod generatum consequitur formam similem generanti. Si ergo forma illa non sit subsistens, sed esse suum sit solum in hoc quod uniatur ei, cujus est forma; oportebit, quod generans sit causa ipsius formæ, sicut accidit in omnibus formis materialibus. Si autem sit talis forma, quæ subsistentiam habeat, et non dependeat esse suum totaliter ex unione ad materiam, sicut est in anima rationali; tunc sufficit, quod generans sit causa unionis talis formæ ad materiam per hoc, quod disponat materiam ad formam; nec oportet quod sit causa ipsius formæ* (1). Alii vero præter hunc præiorem modum etiam admittunt posteriorem, quorum sententia ex dictis haud improbabili videtur. Nam nihil est, quod vetet, quominus homo physice producere atque educere queat de potentia materiæ unionem hujus cum anima, tum quia unionem istam materialem esse probatum est (2); tum quia homini generanti et anima rationali informato deesse non potest virtus sufficiens ad illam producendam; tum denique, quia, nemine repugnante, quod ego sciam, homo efficit unionem novarum partium, quæ nutritione atque augmentatione organismo suo accrescunt.

269. **Nec dicas** 1.º fieri posse, ut generans pereat ante ipsam animationem embryonis, vel absit in momento generationis, præsertim si verum sit, rationalem animam non statim infundi in ipso momento conceptionis passivæ, sed serius secundum veterum superius expositam doctrinam.—**Nam**

(1) S. Thom. *de potent.* quæst. 3, art. 9, ad 6.um Vide etiam 1. p. quæst. 118, art. 2, ad 4.um; *Contr. Gen.* lib. 2, cap. 89; 2.º dist. 18, quæst. 2, art. 1, ad 4.º; *Compend. Theolog.*, cap. 93 fin.

(2) Nec desunt, qui concedant unionem, quamvis foret spiritualis, non excedere virtutem productivam hominis, utpote qui anima rationali informatur. Vide v. g. Suarez (*Metaphys.* disp. 18, sect. 2, num. 21 fin.) et Soarez lusitan. (*Physic.* trac. 1, disp. 5, sect. 3, num. 396).

si hominis perfectionem non excedat virtus uniendi materiam cum anima, necesse non est, ut homo assistat ipsi formali unioni, sed satis est, ut relinquit in germine virtutem unionis effectricem: neque enim existentia vel præsentia cause efficientis in effectus productionem requiritur, nisi propter virtutem, quæ procedere non potest nisi a causa existente: semel autem ac virtus jam a sua causa manavit, adestque in aptis adjunctis ad effectum, nullatenus requiritur immediata præsentia ipsius suppositi, cujus est virtus (1). Posito autem quod unio sit materialis, planum videtur, quod virtus ejus effectrix non superat hominis generantis perfectionem, sed omnino ei naturalis sit, quia præcise necessaria est ad generationem perficiendam, quæ hominis operatio valde propria et naturalis est. Cum ergo Deus causis secundis largiatur virtutes ad suas operationes naturales consentaneas; donec aliquis repugnantiam ostendat, putandum est homini concessam fuisse virtutem unionis physice productricem. Que sententia est plurium auctorum (2); et, si vera est, non Deus solus, sed generans cum concursu generali Dei, ad quamcumque secundarum causarum actionem necessario, est causa efficiens physice unionem.

Dices 2.º Deus ipse cum animam creat, infundit eam simul uniendo corpori, utique per actionem distinctam a creativa actione, terminata ad solam animæ substantiam. Ergo supervacanea est efficientia generantis ad uniendam animam cum corpore.—**Respondeo**, hoc eodem argumentandi modo occasionalistas posse excludere omnem causarum secundarum efficientiam, quia nempe Deus omnia facit in

(1) Cfr. *Ontolog.*, num. 401, pag. 1.153; num. 402, pag. 1.156, seqq.; *Psycholog.*, vol. 1.um, num. 166, pag. 722.

(2) Vide Capreol. apud Suarez (*Metaphys.* disp. 18, sect. 2, num. 21 fin.), Cajet. (In 1.^{am} p. quæst. 118, art. 2, in responsion. ad 4), Petrum Hurtado (*De generat. et corrupt.* disput. 2, sec. 3), Oviedo (*De gener. et corrupt.* controver. 2, punct. 7), de Benedictis (*Philos.* peripat. tom. 2, *Physic.* lib. 4, quæst. 1, cap. 4, Dico 3), Lossada (*De generat. et corrupt.* disp. 1, cap. 2, num. 14), Quiros (*Curs. philos.*, disput. 70, sect. 1, num. 6), Conimbricensis (*De generat. et corrupt.* lib. 1, cap. 4, quæst. 13, art. 2), Semery (*Trienn. philosophicum*, disp. 5, quæst. 3, in resp. ad obj. 1.^{am}), Sylvest. Mauri (*Quæst. philos.* lib. 4, quæst. 25, ad 4.um), etc.

omnibus. **Respondeo** 2.º Deum utique efficere unionem prædictam animæ cum corpore, non tamen tamquam causam unicam, sed tamquam causam primam co-operantem. Quamdiu enim adest in homine ipso generante virtus sufficiens ad unionem animæ cum corpore petendam, jure merito illa asseritur.

Dices 3.º Actionem uniendo animam rationalem cum corpore reapse superare virtutem generandi. Nam actio ejusmodi, ut quæ pro termino habet immaterialem substantiam, spiritualis est. Atqui actio spiritualis superat potentiam generativam, utpote quæ materialis est et corporea ordinis pure vegetativi, nec per altiore aliquam virtutem elevari videtur. Ergo.—**Respondeo**, negando asseritum et Majorem probationis, quia actio illa, cum non directe terminetur ad animæ substantiam, sed ad unionem ejus cum corpore, eaque materialis ex dictis sit, non potest esse proprie spiritualis.

Dices 4.º S. Leo M., superius a nobis relatus adversus præviam animarum existentiam, diserte docet, Fidem catholicam constanter prædicare atque varaciter, *quod animæ hominum priusquam suis inspirarentur corporibus, non fuere, nec ab alio incorporantur, nisi ab opifice Deo, qui ipsorum creator est corporum* (1). Atqui incorporare animam est eam corpori unire.—**Respondeo**, verba hæc interpretanda videri ex subjecta materia; directa enim sunt contra Priscillianistas, quorum errores a sanctissimo Pontifice in eadem epistola ad S. Turibium Asturicensem damnantur. Unus autem eorum error erat, quod animæ, initio sine corpore creatæ, mox ob peccatum nescio quod per demones corporibus inclusæ fuerint (2). Puto ergo mentem S. Doctoris eam fuisse, ut excluderet operationem atque interventum dæmonum. Si autem

(1) S. Leo M., Epist. 15, cap. 10.

(2) En decimum capitulum errorum ex prædicta epistola fideliter excerptum: *Decimo autem capitulo referuntur asserere, animas, quæ humanis corporibus inseruntur, fuisse sine corpore, et in cælesti habitatione peccasse, atque ob hoc a sublimibus ad inferiora delapsas, in diversæ qualitatis principes incidisse, et per aereas ac sidereas potestates, alias duriores, alias mitiores, corporibus esse conclusas, sorte diversa et conditione dissimili; ut quidquid in hac vita varie et*

voluisset excludere omnem physicam efficientiam generantis in unionem animæ cum corpore, incredibile videtur damnationem hujus opinionis latere potuisse tot gravissimos catholicos scriptores. Adde, quod fortasse *incorporare* secundum S. Doctorem non præcise importet ipsam philosophicam unionem cum corpore, sed inclusionem animæ in illo.

270. Secundo dubitari posset, utrum homo generans sit causa adæquata unionis, intellige in ordine causarum secundarum. Non enim defuerunt, qui arbitrantur animam ipsam rationalem posse sui unionem cum corpore perficere (1). Communis tamen sententia negat animam rationalem sui unionem efficere posse (2). Quæ probatur 1.º evertendo fundamentum contrariæ opinionis, ex eo petitum, quod cum anima sit naturaliter propensa ad informandum corpus, eo ipso quod dispositum illud sit, debeat quasi naturali impetu, ac naturali pondere trahi ad unionem. Verum hæc ratio nihil evincit. «Nam licet forma natura sua sit apta uniri, ideoque sit naturaliter propensa ad unionem, non inde sequitur esse potentem ad se unendum; sunt enim hæc diversæ aptitudines seu potestates, quarum una non necessario inferitur ex altera: sicut etiam materia est apta uniri, et est in suo genere propensa ad unionem, et tamen non est potens se unire. Quomodo enim potentia receptiva et appetitus, in illa fundatus, est diversæ rationis a potentia activa et propensione ejus, ita potentia (ut sic dicam) seu aptitudo formalis et propensio, in illa fundata, est distinctæ rationis ab activa; nec est ulla sufficiens ratio, cur ex illa inferatur, maxime cum in omnibus aliis formis probabilius videatur unionem non esse effective a forma» (3).

Prob. 2.º cum Hurtado. Anima nihil agit in corpore, nisi ut actus ejus informans; non enim est forma vel actus

inæqualiter prævalens, ex præcedentibus causis videatur accidere...
Vide apud Denzinger, num. 107, pag. 30.

(1) Vide Henricum Gandavensem et Aureolum apud Suarez, *Metaphysic.* disput. 15, sect. 6, num. 8.

(2) Vide Suarez (*Metaphysic.*, disp. 15, sect. 6, num. 9), Hurtado (loc. nup. cit.), Quiros (loc. nup. cit.), Conimbricenses (loc. nup. cit.), ubi sententiam contrariam, quam alibi tenebant (nempe *Physicor.*, lib. 1, cap. 9, quest. 11, art. 3), mutantur, et retractarunt.

(3) Suarez, loc. nup. cit. num. 9.

Utrum generans sit adæquata causa unionis, an vere ipsa rationalis anima ad sui unionem active concurrat.

assistens, et statim ac creatur, unitur. Ergo ut agere quidpiam possit, debet præsупponi jam unita, et proinde habens jam unionem. Impossibile itaque est, ut ipsam primam sui unionem cum corpore efficiat. Nec dicas animam de facto efficere unionem novarum partium, quæ corpori per nutritionem accrescunt: quare non deesse illi virtutem etiam primam unionem perficiendi.—Negatur enim consequentia et paritas, quia unionem novarum partium peragit anima tamquam actus informans vel forma jam unita. Et hæc satis superque dicta fuerint de ardua ista questione, quæ magis clarescet ex dicendis in sequenti disputatione circa originem hominis. Restat ut exciudamus quasdam recentiorum falsas opiniones circa unionem animæ rationalis cum corpore.

§ IV.—EXCLUDUNTUR CARTESIANORUM, LEIBNITZIANORUM
ALIORUMQUE DE ANIMÆ UNIONE CUM CORPORE
SENTENTIE.

271. Plures circumferuntur opiniones a recentioribus agitate ad explicandum modum, quo anima corpori unitur. Quidam volunt unionem istam in eo sitam esse, quod anima corpus pervadens vires suas viribus corporis associet permisceatque; nam exinde efflorescat, necesse est, novum operationum principium seu nova natura (1). Verum hæc sententia jam in *Cosmologia* profligata est (2). Atomistæ multi ad decretum divinum confugiunt statuens, ut hæc anima huic corpori sibi proportionato copuletur. Sed hæc quoque et aliæ id genus in eodem loco rejectæ sunt, nec oportet omnes singillatim opiniones referre, nam facile ex dictis corruunt, utpote quæ generatim satis explicare nequeunt, quo pacto anima sit forma substantialis corporis; celebriores tantum breviter exponendæ sunt.

272. A) Sententia Platonis hæc fuit, animam corpori non uniri, nisi tamquam motorem mobili, ut superius retulimus in primo hujus capituli articulo.

(1) Vide P. Tongiorgi, *Psycholog.*, num. 167, 168.

(2) Vide *Cosmolog.*, num. 162, pag. 625.

PROPOSITIO 4.^a Anima rationalis, quamquam movet etiam corpus mediis potentiis, nequit tamen dici corpori uniri ut motor mobili.

Quod anima corpus moveat mediis potentiis, jam superius concessimus (1), et ex eo manifeste innotescit, quod experimur nos voluntate movere corpus et alias per alias partes ejusdem. Itaque reliqua propositio

Probatur 1.º Anima unitur corpori ut actus et forma potentiae ac subjecto. Atqui motor profecto non est actus nec forma mobilis. Ergo...

Anima non
unitur corpori
ut motor
mobili

Prob. 2.º Mobile non sortitur speciem a suo motore. Si igitur anima non conjungitur corpori, nisi sicut motor mobili, corpus et partes ejus non consequuntur speciem ab anima. Abeunte igitur anima remanebit corpus et partes ejus ejusdem speciei. Hoc autem est manifeste falsum; nam caro et os et manus et hujusmodi partes post abscessum animæ non dicuntur nisi æquivoce, cum nulli harum partium propria operatio adsit, quæ speciem consequitur. Non igitur unitur anima corpori, solum sicut motor mobili, vel sicut homo vestimento (2). Quæ probatio declarata superius est in prima propositione primi articuli hujus capituli.

Prob. 3.º Mobile non habet esse per suum motorem, sed solummodo motum. Si igitur anima unitur corpori solummodo ut motor, corpus movebitur quidem ab anima, sed non habebit esse per eam; vivere autem est quoddam esse viventis. Non igitur corpus vivet per animam (3).

Prob. 4.º Mobile neque generatur per applicationem motoris ad ipsum, neque per ejus separationem corrumpitur, cum non dependeat mobile a motore secundum esse, sed secundum moveri tantum. Si igitur anima unitur corpori solum ut motor, sequitur, quod in unione animæ et corporis non erit aliqua generatio, neque in separatione corruptio: et sic mors, quæ consistit in separatione animæ et corporis, non erit corruptio animalis, quod est manifeste falsum (4).

(1) Vide supra num. 410, pag. 754.

(2) S. Thom., *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 57, *Amplius, mobile.*

(3) S. Thom., loc. nup. cit., *Adhuc, mobile....*

(4) S. Thom., *ibid.*, *Item, mobile....*, apud quem plura videri queunt in eodem illo capite 57.

Malebranchianam
systema
assistentiæ
describitur,

273. B) Sententia Malebranchii: systema assistentiæ seu causarum occasionalium. Malebranchius, negata entibus secundis activitate, quæ propterea non veras causas, sed tantum occasiones esse voluit effectuum, qui ab ipsis procedere videntur, prout alibi vidimus (1), statuit unionem animæ cum corpore in eo consistere, quod anima duntaxat præsens assistat corpori, quin quidpiam in illud agat, nec illud in eam, sed *solus Deus*, occasione harum vel illarum impressionum in organis corporeis, efficiat in anima has vel illas perceptiones et appetitiones: et vicissim occasione harum vel illarum perceptionum aut appetitionum in anima gignat *ipse solus* in corpore hos aut illos motus (2). Unde hoc systema occasionalismi nomen etiã habuit *assistentiæ* ab assistente Deo jugiter animæ et materiæ, ut in illis operetur. Hoc systema amplexus est Franciscus Lamy (3), De la Forge, Poiret et Sturmus (4) aliique cartesiani, quorum quidam rigidum occasionalismum tuiti sunt, rebus omnibus creatis causalitatem efficientem denegantes, alii mitiorem, qui animæ vim volendi largitur.

(1) Vide *Ontolog.*, num. 393, pag. 1131.

(2) «Si l'on dit que l'union de mon esprit avec mon corps consiste en ce, que Dieu veut, que, lorsque je voudrai que mon bras soit mu, les esprits animaux se répandent dans les muscles dont il est composé, pour le remuer en la manière que je souhaite; j'entends clairement cette explication, et je la reçois. Mais c'est dire justement ce que je soutiens; car ma volonté déterminant la volonté pratique de Dieu, il est évident que mon bras sera mu, non par ma volonté, qui est impuissante en elle-même; mais par celle de Dieu, qui ne peut jamais manquer d'avoir son effet. Mais si l'on dit que l'union de mon esprit avec mon corps consiste en ce, que Dieu m'a donné la force de remuer mon bras, comme il a donné aussi à mon corps la force de me faire sentir du plaisir et de la douleur afin d'appliquer à ce corps et de m'intéresser dans sa conservation; certainement on suppose ce qui est en question et l'on fait un cercle. Ou n'a point d'idée claire de cette force que l'âme a sur le corps, ni de celle que le corps a sur l'âme; on ne sait pas trop bien ce qu'on dit, lors qu'on l'assure positivement». Malebranche, *De la recherche de la vérité*, lib. 6, part. 2, chap. 3.

(3) In libro de la connaissance de soi-même.

(4) Apud P. Bertholdum Hauser, *Elementa Philosophiæ*, tom. 3, *Psycholog.*, part. 3, quæst. 2, art. 1, num. 169. Systema istud tribui quoque solet Cartesio. Verum equidem nescio Cartesium unquam

274. PROPOSITIO. 5.^a Absurdum est systema occasionalismi vel assistentiæ.

Probat 1.º, quia innititur occasionalismo, quem ostendimus absurdum esse parumque doctrinæ catholicæ conformem (1). 2.º Systema hoc non explicat, sed potius negat veram unionem, et solam præsentiam animæ et corporis in eodem loco reapse statuit; negat pariter ex anima et corpore per unionem fieri unam personam et unam naturam, quemadmodum manifeste probatum nuper reliquimus. 3.º Contradicit conscientiæ, quæ cuiusvis vividissime testatur animam multa in corpore et cum corpore agere, et pati. 4.º Nec apparet in eo finis, ob quem anima uniri debeat corpori; non enim eget illo, ut sit, nam spiritualis est; nec in sententia Malebranchii eget corpore, ut cum eo efficiat operationes vitales, atque abstrahat species ex sensibilibus, quia nihil horum reapse efficit. Aliunde vero Deus, si ipse solus in anima et corpore operatur, nec indiget profecto corpore, quod nihil influit, ut in anima operationes ponat, nec anima, ut corporis membra moveat. Quæ vero Malebranchius in ruinose fabricæ fulcimentum profert in medium, responsionem non merentur (2).

et reprobatur.

275. C) Systema influxus physici. Ex superius notatis, cum physicum influxum ad mentem Scholasticorum propugnaremus, facile constat, quo sensu nunc in trutinam revoc-

Systema
influxus
physici

professum esse occasionalismum, vel illum ad unionem animæ cum corpore explicandam applicasse, quamquam haud diffitor ex Cartesii doctrina fluere proxime posse occasionalismum, saltem mitiorem, et ad causas naturales limitatum. Si enim Deus solus est auctor motus, et certam ejusdem quantitatem initio produxit, qui nunquam extingui possit, sed perpetuo conservetur in mundo; si jam motus de novo nullus producit, sed tantum communicatur ab uno in aliud corpus, et varie transformatur; si nulla præterea datur in natura activitas; facile, puto, eo adduci quempiam posse, ut neget naturalibus causis omnem veri nominis efficaciam. Vide Descartes, *Princip.*, part. 2, num. 36, 42; et lege *Cosmolog.* nostram, num. 334, pag. 1122; num. 335, pag. 1125, *Prob.* 2.º

(1) *Ontolog.*, num. 394, pag. 1136 seqq.

(2) Vide, si lubet, illa apud Roselli, *Summ. philosoph.*, tom. 5, quæst. 20, art. 1. Cfr. *Ontolog.*, num. 395, pag. 1136 seqq.